

Milli Reasürans T.A.Ş.
adına sahibi
Cahit NÖMER

İnceleme Kurulu
BASKAN

Toygun DAĞLIER
ÜYE

Barbaros YALGIN
ÜYE

Candan EVREN
ÜYE

Hüseyin YUNAK

Yazı İşleri Müdürü
Y. Kemal CUHACI

İnceleme Kurulu Sekreteri
Gonca GÜNEŞİK

Sanat Yönetmeni
Melek ÖZGEN

Baskı-Yayın Koordinatörü
Günhan SÜRDEM

Dizgi
Gonca GÜNEŞİK

Renk Ayrımı
ÇALI GRAFİK

Baskı
CEYMA MATBAASI

Merkez
Teşvikiye Cad.43/57
80200 Teşvikiye / İstanbul
Tel: 0-212-231 47 30 / 3 hat

3 ayda bir yayınlanır.

**Dergide yer alan yazıların
içeriğinden yazı sahipleri
sorumludur.**

İÇİNDEKİLER

Türkiye’de Hayat Sigortalarına İlişkin Vergilendirme Politikalarının Etkinliği	4
Katastrofik Olaylara İlişkin Yabancı Uygulamalar	12
Yabancı Basından Haberler	16

Reasürör Gözüyle

1991 Haziran ayında yayın hayatına başlayan Reasürör Dergisi, 20. sayısı ile birlikte beşinci senesini doldurmaktadır. Geçtiğimiz beş yıl içerisinde sigortacılık sektörüne mümkün olduğu ölçüde teknik ve istatistiki bilgi sağlamaya çalışan Dergimiz, sektörümüz çalışanlarından da büyük yardımlar görmüş, yayın hayatına başladığı sırada koymuş olduğu sigortacılık sektörünün ciddi bir düşünce platformu olma amacına bu sayede ulaşmaya çalışmıştır.

Son yıllarda büyük gelişmeler kaydeden Hayat sigortaları, özellikle sunmuş olduğu yeni ürünlerle halkımızın dikkatini çekmekte, devletin sosyal güvenlik sisteminin bazı sorunlar ve olumsuz ekonomik gelişmeler dolayısıyla yetersiz kalması nedeniyle bu sigortalara olan talep her geçen gün artmaktadır. Sayın Ali Haydar Elveren, hazırlamış olduğu çalışmasında, devletin hayat sigortalarını teşvik amacıyla uygulamaya koyduğu vergi politikalarının etkinliğini tartışmaktadır.

Dünyada son yıllarda giderek artmakta olan doğal felâketlerin, meydana geldiği ülkenin ekonomisinde ne denli tahrip edici etkilerde bulunduğu bilinen bir gerçektir. Ülkeler, bu olumsuz durumlarla başedebilmek için, artık geleneksel yöntemlerin dışında başka yollar aramakta, devletler, klasik sigorta ve reasüransın yetersiz kaldığı düşüncesiyle giderek daha aktif rol oynamaktadırlar. Sayın Candan Evren, katastrofik olaylara ilişkin Batılı ülkelerdeki bazı uygulamaları içeren bir yazıyla Dergimizin bu sayısına katkıda bulunmaktadır.

Yirminci sayımızda, araştırmacılar açısından faydalı olabileceği düşüncesiyle, geçtiğimiz on sayıda yayınlanmış konuların içerik olarak sınıflandırıldığı bir indekse de yer verilmiştir.

Türkiye’de Hayat Sigortalarına İlişkin Vergilendirme Politikalarının Etkinliği

I. Giriş

● Hayat sigortaları ülkemizin ekonomik ve malî gelişmişlik düzeyinin oldukça gerisindedir. Kişi başına düşen hayat sigortası prim miktarı 3-4 \$ kadardır.

Hayat sigortalarının hem kişisel güvence sağlaması hem de fon yaratarak ekonomik gelişmeye katkıda bulunması nedeniyle geliştirilmesi ve desteklenmesi gerekmektedir. Sanayileşmiş ve gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi, hayat sigortalarının vergilendirme kanalıyla doğrudan teşvik edilmesi gerekir. Hayat sigortalarına sağlanacak vergi avantajları ile küçük birikimlerin sigortacılık sektörü aracılığıyla malî sistemde toplanmasına ve ülke sosyal güvenlik sisteminin kapsamının genişlemesine katkıda bulunulacaktır.

Çalışmanın II. bölümünde hayat sigortalarının teşvik edilmesinin gerekçeleri anlatılacaktır. III. bölümünde ise Türkiye’de hayat sigortalarına ilişkin vergilendirme politikalarının etkinliği araştırılacaktır. Vergi mevzuatının ilgili hükümlerinin verilmesi yerine,

vergilendirme politikaları ile beklenen amaçlara ulaşıp ulaşılmadığı, vergi mevzuatı, sigortalar, genel ekonomik durum ve sigortacılık sektörünün yapısı açısından değerlendirilecektir. Sonuç ve Öneriler bölümünde ise, ülkemizde hayat sigortalarının vergi yoluyla doğrudan teşvik edilmesine yönelik yapılacak düzenlemelerin temel noktaları belirtilecektir.

II. Hayat Sigortalarının

Teşvik Edilmesinin Gerekçeleri

Genel olarak, hayat sigortalarının iki temel işlevi vardır: Güvence ve tasarruf.

A. Hayat Sigortalarının Bireysel Etkileri

1. Hayat sigortaları her türlü vefat ve maluliyet tazminatı sağlaması nedeniyle örgütlenmiş modern sosyal dayanışma aracıdır. Bu özellik başka hiç bir finansal araçta bulunmamaktadır.

2. Bireylerin kendi başlarına biriktirmelerinin güç olduğu ve etkili olarak kullanamaya-

cakları küçük nakit tasarrufların büyük fonlarda birikmesini ve yatırıma yönlendirilmesini sağlar.

3. Bireyler devletin sosyal güvenlik hizmetine ek olarak ve doğrudan uzun süre belli bir prim ödenmesi kaydıyla emeklilik gelirine hak kazanacaktır.

4. Hayat sigortaları bireylerin risklerini de azalttığından kredibilitelerini artırır, bireysel riskleri ve belirsizlikleri azaltır (kredi hayat sigortası gibi).

5. Bireylerin kısa vadeli düşünmek yerine daha uzun vadeli düşünmelerini ve plan yapmalarını destekler.

B. Hayat Sigortalarının Ülke Ekonomisi Üzerindeki Etkileri

1. Hayat sigortaları özellikle emeklilik sigortaları aracılığı ile sosyal güvenliğin kapsamını genişletir ve devletin bu alanda yapacağı harcamalardan tasarruf yapmasına katkı sağlar.

2. Hayat sigortaları ve bu sigortalara sağlanan teşvikler ile kişilerin tasarruf yapma eğilimleri artar.

3. Hayat sigortalarının uzun

vadeli yapısı ve sürekli prim katkısının olması nedeniyle ülke sermaye stoku artar.

4. Bireysel küçük tasarrufların hayat sigortaları aracılığı ile malî sektörde toplanması malî aracılığın genişlemesine neden olur, para ve sermaye piyasalarının derinleşmesine ve istikrara kavuşmasına katkıda bulunur.

5. Hayat sigortalarının uzun vadeli ve tasarrufa yönelik yapısı nedeniyle piyasalarda kısa vadeli ve spekülatif dalgalanmalar ile enflasyonist baskılar azalacaktır.

III. Hayat Sigortalarında Vergi Uygulamasının Etkinliği

Hayat sigortalarının doğrudan vergi düzenlemeleri yoluyla teşvik edilmesi ekonomik ve toplumsal etkileri nedeniyle önemli bir hükümet politikasıdır. Malî sektör içerisinde hayat sigortalarının diğer yatırım ve malî araçlara göre daha avantajlı konuma getirilmesi ve kamunun bu alanda elde edeceği vergi gelirlerinden vazgeçmesi veya erteleme, beklenen faydalara ulaşılması ile mümkün olacaktır. Bu açıdan ülkemiz hayat sigortacılığının önemi ve vergi uygulamasının etkinliğinin birlikte değerlendirilerek olası sorunların belirlenmesi gerekir.

Vergi politikalarının etkinliği araştırılırken vergi iadesinden yararlanan sigortalı

sayısı, vergi iade miktarı ve genel tasarruflar üzerine etkisine ilişkin herhangi bir istatistikî bilgi bulunmamaktadır. Bu eksiklik bile vergi politikaları yoluyla hayat sigortalarının teşvik edilmesinin kontrollü olarak yapıldığını göstermektedir. Diğer taraftan, hayat sigortası portföyünün ve uygulamada yaşanan sorunlar çerçevesinde vergi politikalarının etkinliğinin değerlendirilmesine çalışılacaktır.

Kamunun hayat sigortalarının vergi yoluyla teşvik edilmesine yönelik politikalarının istenen amaca ulaşmada çok etkili olmadığı görülmektedir. Hayat sigortalarındaki gelişme ve bu alanda yaratılan fonlar yetersizdir. Uygulamada önemli sorunlar yaşanmaktadır. Bu durumun nedenleri aşağıda özetlenmiştir.

A. Genel Ekonomik Durum Açısından

Hayat sigortalarına ilişkin vergilendirme politikalarının etkinliği ülkenin içinde bulunduğu genel ekonomik durum açısından değerlendirildiğinde;

- Yüksek ve değişken enflasyonun uzun vadeli yatırımların çekiciliğini azaltması,
- Alternatif yatırım araçlarının kısa vadede çok yüksek getiri sağlamaları,
- Tasarruf edilebilir gelirlerin önemli bir kısmının bankalara ve efektif dövizе yönelmesi,

- Hayat sigortalarının gerekliliğinin yeterince anlaşılması,

- Harcanabilir gelir düzeyinin düşük olması ve toplumun önemli bir kesiminin tasarruf gücünün bulunmaması,

- Tasarruf edilebilir gelire sahip olanların ise hayat sigortalarını tercih etmemesi,

- Bir yatırım aracının vergi avantajına sahip olmasının toplumun genelinde tasarrufların artmasına neden olacağını tam olarak destekler yapıda çalışmaların ve gözlemlerin bulunmaması, önemli etkiye sahip unsurlar olarak görülmektedir.

B. Hayat Sigortası Ürünlerinin ve Sektörün Genel Yapısı Açısından

- Hayat sigortası tarifeleri teknik olarak yetersiz olup, değişen gereksinmelere ve ekonomik koşullara cevap verecek nitelikte değildir.

- Birikim priminin yüksek olduğu sigortalarda, ilk yıllarda yüksek oranlı ödenen komisyonlar ve diğer şarjmanlar nedeniyle ana para ve buna bağlı olarak kâr payı birikimi yeterli olmamaktadır.

- Şirketlerin kâr payı dağıtım oranları sektör genelinde son yıllarda artmış olmasına rağmen, şirket bazında önemli farklılıklar göstermektedir. Bu da, hayat sigortaları ile birikimin uzun vadede reel değerinin korunmasına ilişkin

belirsizliği artırmakta ve cazibesini azaltmaktadır.

- Acentelerin hayat sigortalarını yeterince iyi anlatamamaları, 2-3 yılda emeklilik, %95 kâr payı verilmesi ve vergi iadesinin ön plana çıkarılması ile olması gerekenden fazla satmaları, yetersiz ve düzensiz gelire sahip kitlelere yönelmesi portföyün iptal ve iştirah oranlarının yükselmesine neden olmuş ve yeterli uzun vadeli fon birikiminin oluşmasını engellemiştir. Son 5 yılda üretilen yeni poliçe miktarına yakın iptal ve iştirah yoluyla portföyden ayrılanların olması hayat sigortalarının geniş kitlelere ulaşması açısından tıkanıklıklara neden olmuştur.

- Hayat sigortası primlerinin yaklaşık %85'i 5-6 yıl süreli olup, ortalama yıllık prim 6 milyon TL'nin (aylık 500.000 TL) altındadır. Primler genellikle aylık ve üçer aylık dönemler itibariyle ödenmektedir.

Hayat sigortası primlerinin az miktarda olması sonucu oluşan vergi iadeleri de aynı oranda az olmaktadır. Her ne kadar oransal olarak vergi indirimi eşit ise de kişilerin hayat sigortası poliçesine sahip olmalarından dolayı elde ettikleri ek kazançları yetersiz bulunmaktadır.

- Hayat sigortalarının uzun vadeli olması nedeniyle sigorta şirketlerinin vade sonunda üstlendikleri yükümlülükleri yerine getirerek birikim kapi-

tallerini ve emeklilik gelirlerini ödeyip ödeyemeyecekleri kamuoyunda zaman zaman tartışılan konulardandır. Bu iki boyutludur. Birincisi sigorta şirketlerinin güvenilirliği ve kamunun garantisinin boyutudur. Diğeri ise, vade sonunda elde edilecek gelirlerin veya oluşan birikimin beklentilerine cevap verip veremeyeceğidir. İlkinin, kamunun malî sektör içerisindeki denetim ve düzenleme görevi çerçevesinde herhangi bir sorun teşkil etmeyeceği düşünülmektedir. Ancak, özellikle geçmiş yıllarda ayda 1.000-2.000 TL prim ödeyen ve süre sonunda 50.000-100.000 TL sigorta tazminatı alan kesimlerin sürekli olarak basında yer alması sigortalanan ve potansiyel kitlede sigorta şirketlerinin ileride yapacağı ödemelerinde yetersiz olabileceğine ilişkin tedirginliğe neden olmaktadır. Sigorta şirketlerinin yıllar itibariyle ortalama kâr payı dağıtım oranlarının enflasyona paralel olduğu dikkate alındığında, birikimlerin reel değerlerinin korunmakta olduğu görülmektedir. Ancak, sigorta şirketinin ödemelerinin sigortalının yıllar itibariyle ödediği prim miktarıyla ilintili olduğu ve düşük prim ödeyen sigortalının da süre sonunda çok düşük düzeyde gelir elde edeceği açıktır.

- Sigorta şirketlerinin teknik altyapıları, poliçeleri gününbirlik ve poliçe bazında takip

etmeye, sigortalılara ilişkin gerekli istatistikleri tutma konusunda yeterli değildir. Dolayısıyla sigorta şirketleri sigortalıların vergi avantajlarından yararlanıp yararlanmadığına ve avantajlarının etkinliğinin sınanmasına yönelik bilgilere sahip değillerdir. Ayrıca, sigortalıların vergi iadesinden yararlanmalarına yönelik uygulamalarda herhangi bir görevleri ve sorumlulukları bulunmamaktadır.

- Sigorta aracılarının hayat sigortalarını pazarlama politikalarının uygun ve yeterli olmadığı görülmektedir. Yetersiz eğitim almış ve komisyon usulü çalışan pazarlamacılar, hayat sigortalarının önemini, diğer yatırım araçlarına göre farkını, teminatlarını, işleyiş sistemini, özellikle sosyal güvenlik sistemi ve vergi ile ilişkisini anlatabilecek yeterlikte bulunmamaktadır. Bu nedenle, birer finansal danışmanlık görevini yerine getirmeleri beklenen hayat sigorta aracılarının potansiyel kitleye ulaşmada yeterince başarılı olmadıkları görülmektedir.

C. Vergi Düzenlemeleri Açısından

1. Gelir Vergisi

a) Gelir Vergisi Kanunu hayat sigortası ürünleri arasında bir tercih yapmamıştır. Diğer OECD ülkelerindeki genel uygulamaların aksine

hayat sigortaları için ödenen primler ayırım gözetilmeksizin gelir vergisi matrahından indirilebilmektedir. Bu durumda, kamu, kısa vadeli sigortalar ile uzun vadeli sigortalar arasında, vefat ağırlıklı sigortalar ile emeklilik sigortaları arasında yönlendirici ve seçici bir görev üstlenmemiştir.

Özellikle 1987 sonrasında vergi mevzuatındaki düzenlemelerin etkisi ile büyük oranda yeni poliçe düzenlenmiştir. Hernekadar bu sigortalılardan kaçta kaçının vergi iadesinden yararlandığı tam olarak bilinmiyorsa da sigorta şirketleri, vergi avantajını önemli bir reklâm aracı olarak kullanmışlardır. Kamu, kısmen de olsa, yukarıda değinilen sağlıksız büyümeye katkıda bulunmuş ve çoğu bir kaç yıl içinde iptal ve iştirah edilen poliçelere de aynı istisnaları sağlamıştır.

Halen hayat sigortası portföylerinin ortalama vadeleri 5-6 yıldır. Fonlar hem yetersiz hem de istenilen oranda uzun vadeli değildir. Ayrıca, yatırımlara ilişkin kısıtlamalar nedeniyle bu fonların çok az bir kısmı sermaye piyasalarına aktarılmıştır.

b) Gelir Vergisi Kanunu hükümlerine göre gerçek kişiler tarafından ödenen hayat sigortası primlerinin sigortalının ilgili aya ait gelir vergisi matrahından sosyal güvenlik kuruluşlarına yapılan kesintiyi aşmamak kaydıyla indirile-

bileceği hüküm altına alınmıştır. Ancak, son yıllarda kişilerin gelirlerinden sosyal güvenlik kuruluşlarına yapılan prim kesintileri ücretlere paralel olarak artmamıştır. Bu limitlerin düşük kalması sonucu kişilerin makul oranlarda can sigortası primlerinin çok az bir kısmının indirilmesine neden olmaktadır.

Bu limitlerin yükseltilmesi ve sigorta süresine ve sigortanın türüne göre çeşitlendirilmesi etkinlik açısından önemlidir.

c) Özellikle işveren sigortalıların kendi yanlarında çalıştırdıkları kişiler için ödedikleri primler de indirim kapsamında olmalıdır. İndirilecek miktarlara ilişkin gelirden bağımsız olarak azami sınırları gelir vergisi tablosundaki hadlere veya benzeri bir rakama endeksenerek belirlenmelidir ve hayat sigortası türlerine göre farklı indirim yapılmalıdır.

d) Aynı miktarda prim ödeyen sigortalılar arasında vergi kazancı açısından farklılık olmaktadır. Bireysel tüketicilerin ödedikleri primler ilgili aya ait vergi matrahından indirildiğinden indirim oranı o aydaki gelir vergisi oranı kadar olmaktadır. Eğer sigortalının gelir düzeyi yüksekse vergi oranı da yüksek olacağından daha düşük gelirdeki sigortalılardan daha fazla vergi iadesi alacaktır. Örneğin aylık geliri 10 milyon TL olan bir

sigortalı gelirin %10'u ile hayat sigortası poliçesi satın aldığı anda sosyal güvenlik prim kesintisi düşük olacağından 1.000.000 TL indirimin tamamını kullanamayacaktır. Bunu kullanabilse dahi %25 gelir vergisi oranından ancak vergi kazancı sağlayabilecektir. Diğer taraftan aylık geliri 40.000.000 TL olan bir sigortalı, gelirin %2.5'lik kısmı olan 1.000.000 TL ile hayat sigortası primi ödediğinde gelir vergisi oranı yüksek olacağından ortalama %35 oranında ek vergi kazancı sağlayacaktır. Ayrıca, indirim üst limitleri açısından da herhangi bir sorunla karşılaşmayacaktır. Bu durum vergi eşitliğini zedeleyecektir.

Kamu ekonomik politikaları açısından ise %10 tasarruf eğilimi olan sigortalının, tasarruf eğilimi %2.5 olan sigortalıdan daha az menfaat sağlamasına neden olacaktır. Bu durumun aksi yönde oluşması gerekirken, ek sosyal güvenlik tazminatına gereksinim duyan alt gelir düzeyindeki sigortalı, üst gelir düzeyindeki sigortalıya göre daha az teşvik edilmektedir.

Bu sorunun çözümüne yönelik olarak, sigortalıların gelir düzeyine bakılmaksızın ödenen primlerin sabit orandaki bir kısmı için vergi avantajı sağlanması uygun olacaktır.

e) Gelir Vergisi Kanunu, emekli ve sosyal yardım

sandıklarının emeklilik, maluliyet, dul ve yetim aylıklarına gelir vergisi istisnası getirmektedir. Ancak hayat sigorta şirketlerinin toplu ve aylık ödemeleri bu istisnanın dışındadır. Gelir Vergisi Kanunu'nun 23. ve 25. maddelerinin düzenleniş amacı çerçevesinde aynı özelliğe sahip hayat sigorta şirketlerinin aylık ve toplu ödemelerinde istisna kapsamına dahil edilmesi gerekmektedir. Ancak, vergi düzenlemelerinin yönlendirici rolü açısından uzun süre prim ödemiş sigortalılara Türkiye'de kurulu sigorta şirketleri tarafından ödenen aylık ve toplu ödemeler belli sınırlamalar dahilinde gelir vergisi istisna kapsamına girmelidir. Azami oranlar, ödenen hayat sigorta primlerinin gelir vergisi matrahından indirilmesine ilişkin yapılacak düzenlemelere paralel olmalıdır.

Emeklilik sigortalarının yaygınlaşması ve özel sigorta şirketlerinin sosyal güvenlikteki rolünün artması açısından vergi düzenlemeleri ile fonların emeklilik ve yıllık gelir sigortalarına yönlendirilmesi ve teşviklerin bu türdeki sigortalarda yoğunlaşması faydalı olacaktır.

2. Kurumlar Vergisi

Sigorta şirketlerinin hayata dalı matematik karşılıkları kurum kazancından indirilmektedir. Sigortacılık sürekli

değişen ve gelişen bir sektör olması nedeniyle vergi kanununun hangi tür teknik karşılıkların indirileceğini belirtmesi ve tanımlamalarda bulunmaması faydalı olacaktır. Teknik karşılıkların detayı ve tanımı doğrudan sigortacılık mevzuatında düzenlendiği takdirde vergi mevzuatı ile arasındaki uyumsuzluk asgari düzeye inecektir.

Kurumlar vergisi açısından matematik karşılıkların yatırıma yönlendirilmesi sonucu elde edilen gelirlerin kurumun geliri sayılmayacağına ilişkin Kurumlar Vergisi Genel Tebliği bir çok önemli sorunu çözmüştür. Ancak, Kurumlar Vergisi Kanunu'nun vergi matrahının tayininde indirilecek giderlere ilişkin 4. maddesinin 4 numaralı bendi yeniden düzenlenirken tebliğdeki görüşlere paralel hükümlerin kanun metninde yer alması faydalı olacaktır. Matematik karşılık tanımı birikimleri ve bunların gelirlerini de içermektedir. Dolayısıyla net gelir hesaplamalarında her bir yatırım aracının tekil olarak vergilendirilmesi hususu saklı kalmak kaydıyla nihai olarak oluşan kâr payının matematik karşılıklara eklenmesi gerekmektedir. Matematik karşılık, tanımı gereği, sigorta şirketinin sigortalıya olan yükümlülükleri toplamıdır. Bu nedenle, matematik karşılıkların veya bu karşılıklardan oluşan fonların kurum kazancının dışında

tutulması uygun olacaktır.

Hayat sigortalarının yeniden yapılanması ve sosyal güvenlik sistemindeki reform projesinde temel olarak önerilen emeklilik sigortası fonları her türlü işlemi ile kurumlar vergisi kapsamı dışına çıkarılmalıdır. Ancak, emeklilik sigortalarında ve hayat sigortası fon hesaplarında getirilen istisnaların kapsamına girebilmek için Hazine Müsteşarlığı'nın onayı aranmalı ve onaylı tarifeler ve fonlar teşvikten yararlanmalıdır.

3. Veraset ve İntikal Vergisi

Hayat sigortalarının özelliği gereği sigortalı kendisinin vefat etmesi halinde eş ve çocuklar ile diğer bağımlıların karşılaşacağı finansal zorlukları kısmen azaltmak amacıyla poliçeyi satın alır. Dolayısıyla vefat halinde ödenecek tazminatın vergilendirilmesine ilişkin politikalar hem talep hem de intikal edecek birikimlerin miktarı açısından büyük önem taşır.

Veraset ve İntikal Vergisi açısından hayat sigortaları diğer finansal araçlardan farklı bir özelliğe sahiptir. Vefat tazminatı iki kısımdan oluşur. Rizikoya bağlı olarak önceden belirlenen vefat kapitali ile birikimlerdir. Vefat riziko kapitalinin makul oranda vergiye tabi olması ve işlemlerin basitleştirilmesi uygun olacaktır. Ancak, toplu ödemelerin

olmadığı emeklilik ve yıllık gelir sigortalarında dul ve yetim maaşlarının Veraset ve İntikal Vergisi kapsamı dışında tutulmasında fayda vardır. Birikim tazminatının toplu olarak alınması halinde ise makul oranda vergi alınması düşünülebilir.

Ülkemizdeki uygulamanın anılan görüşlere paralel olarak düzenlenmesi etkinliği artıracaktır. Özellikle emeklilik sigortalarının yaygınlaşması ve bu alandan beklenen faydanın elde edilmesi açısından 7338 sayılı Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu'nun muafiyet ve istisnalara ilişkin 3. ve 4. maddeleri yeniden düzenlenerek emeklilik sigortaları teşvik edilmelidir.

4. Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi

Hayat sigortaları banka ve sigorta muameleleri vergisinden istisnadır. Ancak, uygulamada, hayat sigortasının kapsamına ilişkin bir tanımlama bulunmadığından hayat sigortalarına ek olarak verilen ferdi kaza ve hastalık teminatları hayat sigortası primleri olarak değerlendirilmemekte ve vergiye konu olmaktadır. Uygulamada önemli sorunlara yol açan bu durumun düzeltilmesini teminen hayat sigortası priminin tanımına ilişkin düzenleme yapılması gereklidir. Diğer taraftan, vergi mevzuatının gereği dikkate

alındığından hayat sigortaları ile birlikte hastalık ve ferdi kaza gibi diğer can sigortalarının da teşvik edildiği görülmektedir. Bu nedenle, Gelir Vergisinde matrahtan indirilen primleri can sigortası primleri olarak yorumlarsak, banka sigorta muameleleri vergisinde de benzer düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

Gider Vergileri Kanunu'nda can sigortası primlerinin tamamının banka ve sigorta muameleleri vergisinden istisna tutulması ayrıca hayat sigortası matematik karşılıklarının hesaplanmasında ve diğer sigortacılık mevzuatı hükümleri çerçevesinde önemli kolaylıklar sağlayacaktır.

D. Sigortalı Açısından

Vergi mevzuatında yapılan düzenlemeler hayat sigortalarının teşvik edilmesinin etkinliğinin değerlendirilmesi sigortayı talep eden ve tüketen kesimin bu düzenlemelerden nasıl etkilendiğinin belirlenmesi önemlidir. Bu açıdan bakıldığında kamunun uygulanan vergi politikaları ile amacına ulaşmış ulaşamaması tüketicilerin tercihlerini nasıl kullandıkları ve teşvik yoluyla yönlendirmelerden ne yönde etkilendikleri ile yakından ilgilidir.

1. Hayat sigortalarını talep eden potansiyel kitlelerin 1987 yılından itibaren başlayan vergi avantajlarından yararlan-

ma düzeylerine ilişkin istatistik veri bulunmamaktadır. Yani kaç sigortalının ne kadar prim ödemesi yaparak ne kadarlık bir vergi avantajını kullandığına ilişkin herhangi bir veri yoktur. Ancak hayat sigortası portföyünün önemli bir kısmı 1987 sonrası düzenlenen poliçelerden oluştuğundan sigortalı kitlenin önemli bir kısmının vergi avantajından haberdar oldukları düşünülmektedir. Özellikle 1990 sonrasında şirketlerin ilân ve reklamlarında bu avantajı ön plana çıkarmaları bu değerlendirmelerini desteklemektedir. Ancak, aşağıda diğer maddelerde belirtilen nedenlerin de etkisi ile hem yararlanan sayısının hem de kullanım etkinliğinin fazla olmadığı düşünülmektedir.

2. Vergi indiriminden yararlanma pratikle zorluklar içermektedir :

- Her kuruluşun uygulaması farklı olup, bazılarının ilgili bölümleri vergi iadesi uygulamasından habersizdir.
- Vergi iadesinden yararlanmanın faydaları ve yöntemi sigortalılar tarafından yeterince bilinmemektedir.
- Primlerin ait olduğu aydaki vergi matrahından indirilebilmesi sonucu özellikle ücretlerin peşin ödendiği kamu kesiminde çeşitli güçlükler yaratmaktadır. Ayın son günlerinde ödenen primler vergi matrahından indirilememektedir.
- Primlerin önemli bir kısmının

üçer aylık taksitler halinde ödendiği, bir kısım primlerin ise altı ay ve yıllık prim ödemeli olması nedeniyle primlerin hangi aya ait vergi matrahından düşeceğine ilişkin uygulamada birliklilik bulunmamaktadır.

- Ödenen primlerin önemli bir kısmı aylık 500.000 TL kadardır. Sigortalıların gelir vergisini daha az ödemeleri sonucu harcanabilir gelirlerindeki artış da son derece az olmaktadır. Oransal olarak önemli bir gelir olan bu durum sigortalılar tarafından miktar olarak değerlendirildiğinde yetersiz olarak görülebilmektedir. Önemli bir yanılsama olan bu durumun vergi politikalarının özellikle alt ve orta gelir grubundaki sigortalılar üzerindeki etkinliğini azalttığı düşünülmektedir.

- Tacir tüketicilerin hem yararlanmaları zordur hem de serbest meslekte çalışanların yanlarında çalıştırdıkları işçiler kapsam dışı olması nedeniyle faydası bulunmamaktadır.

3. Son yıllara kadar yatırım gelirlerinin de vergilendirilmesi zaten yetersiz yatırım gelirinin elde edildiği hayat sigortaları için sigortalı birikim kapıllarının yetersiz oranda artmasına neden olmuştur.

E. Genel Olarak

Uygulanan vergi politikasının etkinliğini genel olarak

değerlendirdiğimizde ilgili tüm taraflar için beklenen faydaların tam olarak elde edilemediği görülmektedir. Kısaca özetlersek;

1. Hayat sigortaları ürünleri arasında seçici davranılmamaktadır. Yönlendirme görevi yerine getirilememiştir.

2. Aynı miktarda prim ödeyen sigortalılar farklı oranlarda vergi avantajından yararlanmışlardır.

3. Hayat sigortaları, emekli ve yardım sandıkları kadar bile teşvik edilmemektedir. Bu durum benzer işi yapmasına rağmen kurumsal bir yapısı bulunan hayat sigorta şirketlerinin önemini azaltmıştır. Yansızlık ilkesine aykırıdır.

4. Vergi uygulamaları kolay ve uygulanabilir olmaktan uzaktır. Yararlanan sigortalıların sayısının az olması etkinliği olumsuz yönde etkilemiştir.

5. Vergi politikası her yönüyle çok iyi olsa dahi sektördeki hayat sigortası ürünlerinin niteliği ve sigortacılık sektörünün kurumsal yapısı hayat sigortacılık faaliyetlerinin gelişmesine olanak tanıyacak bir yapıda değildir.

6. Hayat sigortalarının yeniden yapılanmasına yönelik politikalar oluşturulurken vergi mevzuatının da benzer şekilde anılan sorunların çözümlerini de içerecek şekilde yeniden düzenlenmesi

gerekli görülmektedir.

IV. Sonuç ve Öneriler

Hayat sigortalarında vergi politikası oluşturulurken aşağıdaki hususların mutlaka düzenlenmesi gerekir.

A. Primlere İlişkin Politikalar

1. Hayat sigortalarının yanında çoğunlukla hayata ek olarak verilen ferdi kaza ve hastalık sigortalarının da banka ve sigorta muameleleri vergisinden muaf tutulması uygulama açısından faydalı olacaktır.

2. Birikimli hayat ve emeklilik sigortaları için ödenen primlerin gelir vergisi matrahından belli oranda indirilmesi yerine vergi iadesinin sigortalıların birikimine eklenerek süre sonunda verilmesine yönelik düzenleme yapılmalıdır. Bu amaçla, yıl sonunda hesaplanan sabit oranda bir iade miktarı (%15 gibi) sigortalıların birikimlerine eklenmek üzere uzun vadeli devlet iç borçlanma senedi olarak sigorta şirketine verilebilir. Bu durum süre sonunda birikimlerin reel değerini yükseltecek ve alınacak emeklilik gelirlerinin önemli oranda artmasına neden olacaktır.

3. Primlerin kısmen veya tamamen işverenler tarafından ödendiği vefat hali grup hayat

sigortaları için ödenen primlerin gider olarak yazılması ve buna ilişkin limitlerin artırılması gereklidir.

B. Teminatlara İlişkin Politikalar

Tazminatların toplu olarak alınması halinde tazminatın yatırım geliri olarak birikmiş kısmı vergilendirilmelidir. Ancak süre sonunda veya vefat halinde birikimlerin yıllık gelir şeklinde (aylık maaş ödemeli) ödenmesinin tercih edilmesi halinde aylık ödemelere vergi avantajının devam etmesi fonları sistem içerisinde tutacaktır. Diğer taraftan, aylık gelir ödemelerinin sosyal güvenlik kuruluşları tarafından yapılan benzer aylık ödemelerinin üzerindeki kısmın vergilendirilmesine ilişkin düzenlemeler yapılmalıdır.

C. Şirketlerin Vergilendirilmesi

Kurumlar Vergisi açısından hayat sigorta şirketlerinin vergilendirilmesinde diğer malî kuruluşlar ile farklılık yaratılmaması gerekir. Ancak, sigortalıların net birikim primleri ile bunların yatırıma yönlendirilmesiyle elde edilen gelirlerin birikmesi sonucu oluşan matematik karşılıkların ve diğer teknik karşılıkların şirketlerin kurumlar vergisi matrahından indirilmesine ilişkin düzenlemeler, ilgili

maddelerde açık olarak yer almalı ve ayrıntılı tanımlamalardan kaçınılmalıdır.

D. Tasarrufu Teşvik Fonu

Tasarrufu teşvik fonunda biriken kamunun yükümlülüklerinin uzun vadede tasfiyesi için uygun tek primli hayat sigortası poliçesi düzenlenmesi ve bu fonların uzun vadeli tasarruf olarak malî sektör içerisinde kalmasının sağlanması hayat sigortalarının ekonomik ve toplumsal gelişmeye katkısını artırmasına olanak sağlayacaktır.

E. Özet Olarak

1. Hayat sigortalarının yeniden yapılanarak gelişmiş ülkedeki uygulamalara benzer bir yapıya kavuşturulması ve oluşacak bu yeni yapının vergi düzenlemeleri ile desteklenmesi,

2. Yatırım ve tasarruf politikalarında hayat sigortacılığına gereken önemin verilmesi ve orta ve uzun vadeli makro ekonomik politikalara dahil edilmesi,

3. Uygulanacak vergi politikasının hayat sigortalılarından beklenen faydalara ulaşmayı sağlayacak uygun düzenlemeler içermesi,

4. Vergi düzenlemelerinin uygulanabilir, eşitlikçi ve yansız olması, sigortalıların yararlanmasına yönelik tedbir-

lerin alınması,

5. Malî sektör için genel vergi politikaları oluşturulurken hayat sigortalarının ayrı olarak değerlendirilmesi ve teşvik edilmesi, dikkat edilmesi gereken noktalarıdır.

F. Sonuç Olarak

Hayat sigortaları vergi düzenlemeleri ile teşvik edilmeli ve hayat sigortalarının geliştirilmesine yönelik ulusal bir politika oluşturulmalıdır. Genel ekonomik politikalarda iyileşmeler sağlanmadan ve hayat sigortacılık sektörünün çağdaş bir yapıya kavuşturulmasına yönelik yapısal düzenlemeler gerçekleşmeden, hayat sigortalarının yalnızca vergi politikaları yoluyla teşvik edilerek geliştirilmesi mümkün değildir. Sosyal güvenlik sisteminde reform projesi sonucu oluşacak model seçeneklerinin değerlendirilmesinde hayat sigortalarının sisteme entegrasyonu ve oluşacak yeni yapının vergi mevzuatı aracılığı ile desteklenmesi etkinlik açısından son derece önemlidir.

Ali Haydar ELVEREN

Katastrofik Olaylara İlişkin Yabancı Uygulamalar

boyutlara ulaşmaktadır. Bu olumsuz durumla başede-bilmek konusunda dış piya-salarda çözüm aramadan önce kendimize düşeni yapmalıyız. Ülkemizi tehdit eden deprem rizikosunu, 1993 başından bu yana koasürans ve muafiyetli zorunlu tarifesini ve deprem karşılıkları ile bir nebze rahatlamamızı sağlamış olsa dahi, bu tedbirlerin büyük bir olay karşısında yetersiz kalabileceği ihtimali halen gündemden düşmeyen bir konudur. Şimdi buna sel, su baskını rizikosunu eklenmiştir. Acaba burada da koasürans ve muafiyet uygulamalarında çö-züm aramak yeterli mi? Bu olayların tehdidi altındaki diğer ülke uygulamaları örnek olabilir mi?

Aşağıda ana hatları itibariyle incelemeye çalıştığımız İspanya ve Fransa'daki sistemlerden örnek almak suretiyle sonuca gitmek bir çözüm olabilir. Kaldı ki, bugün Amerika Birleşik Devletleri dahi katastrofik tehlikelerle (exposure) başede-bilmek için nihai desteğin devlet tarafından sağlanma-

Son 10 sene içinde yaşanmakta olan katastrofik olayların boyutları dünya sigorta ve reasürans piyasalarını o derece etkilemiştir ki bugün artık hemen hemen her toplantıda sunulan bildirimlerden biri bu olayların yarattığı büyük malî kayıplara karşı özellikle reasürans piyasalarının aramakta olduğu çıkış yolları hakkındaki öneriler ile ilgili olmaktadır. Zira, katastrofik bir riziko ile yeterince başede-bilmek için artık geleneksel metodlar yetmemekte, bu olaylar reasürans piyasasının sermaye yapısını ciddi şekilde tehdit etmektedir.

Geçtiğimiz Ocak ayında New York'ta yapılan bir toplantının gündemini katastrofik olayların finansmanına "Mal ve Kaza Sigorta piyasaları dışından sermaye girişi" temin etmek ile "devletin iştiraki"ni sağlamak oluşturmuştur. (Bu toplantı ile ilgili bir yazı "Yabancı Basından Haberler" bölümünde yer almaktadır.)

Dünya iklim koşullarının değişmesi son zamanlarda ülkemizi de olumsuz yönde etkilemeye başlamıştır. Aşırı yağışların neden olduğu sel felâketlerinin yarattığı sigortalı maddî zararlar endüstrimiz açısından gittikçe düşündürücü

sının öngörüldüğü ulusal bir sigortacılık pool'ünün tesisi üzerinde çalışmaktadır.

İspanya

İspanya'da 16.12.1954 tarihinde tesis edilmiş bulunan "Sigorta Tazminat Konsorsiyumu" (Insurance Compensation Consortium), sigortalı ve sigortacıları olumsuz yönde etkileyebilecek, can ve mala yönelik "olağandışı rizikolar"dan kaynaklanan doğrudan zarar ve ziyana teminat vermektedir. Burada bahsedilen "olağandışı rizikolar", deprem, deniz deprem dalgaları, sel, yanardağ patlaması, fırtınalar, uzaydan meteor veya başka maddelerin düşmesi gibi doğal afetler ile terör, ayaklanma, devlete yönelik kötüniyetli hareketler gibi sosyopolitik olayları yaratan rizikolardır. Harp, hükümetçe "ulusal afet" olarak tanımlanan olaylar, yasal grevler ve gösteriler ve dolaylı nedenlerle meydana gelen zarar ve ziyan ile kâr kaybı sigortalı bu sistemin dışında bırakılmıştır.

1987 yılına kadar Maliye Bakanlığı kapsamındaki Konsorsiyum, zaman içinde birçok değişiklik geçirmiş ve 1.1.1991 tarihinde son şeklini alarak devletten özerk bir kurum haline getirilmiştir. İspanya'da faaliyet gösteren sigorta şirketlerinin genel müdürleri arasından seçilen bir başkan ve 12 üyeden oluşan

bir "Sigorta Kurulu" tarafından yönetilmektedir.

Kurumun verdiği teminat, İspanya ulusal sınırları içindeki gayrimenkuller ile bu gayrimenkuller içindeki mallar ve İspanyol plakalı motorlu araçları kapsamaktadır. Nakil halindeki eşya ve mal kapsam dışı bırakılmıştır.

Kurumun teminat altına aldığı poliçeler, yangın ve doğal rizikolar, kaza dalları, kara ve demiryolu araçlarına ait olanlardır.

Bu sistemden yararlanmak için her bir poliçe primi üzerinden belirli orandaki bir ücretin Kurum'a ödenmesi gereklidir. Her poliçede 'olağandışı rizikolar' konusunda bu Kurum'la ilgili bir kloz yer alır. Bu kloz, olağandışı rizikoların öncelikle mer'î yasalara göre sigorta ettirilmiş olması koşulunu içermektedir.

Kurum'un kapsadığı her

bir riziko için ayrı prim fiyatları tesbit edilmiştir. Dere, nehir, deniz gibi su kenarlarındaki rizikolara senelik primin %20'si ek prim olarak uygulanmaktadır.

Kurum'a ait tüm ücret ve primler, sigorta şirketlerince sigorta primleriyle, primlerin taksitlendirilmesi halinde ilk taksitle beraber tahsil edilmektedir. Şirketler bunları aylık olarak ve genellikle %5 oranındaki komisyonlarını düşmek suretiyle Kurum'a intikal ettirirler.

Kurum'un bir olay ile ilgili olarak tazminat ödeyebilmesi için, o olayın;

- Öncelikle bir sigorta poliçesi kapsamında olması,
- Kurum kapsamında olması,
- İspanya sınırları içinde meydana gelmiş olması,
- İspanya'da yerleşik can veya mala zarar vermiş olması şartları aranır.

Aşağıdaki durumlarda ise tazminat ödenmemektedir:

- a. Kurum kapsamındaki bir rizikonun bir sigorta poliçesine kapsamamış olması,
- b. Sigorta poliçesine kapsamamış ve fakat poliçeyi veren sigorta şirketinin yetersizlik, alacaklıları tarafından mallarına ipotek konulmuş olması, likidasyon gibi durumlar nedeniyle malî yükümlülüklerini karşılamaz durumda olması.

Tazminat, sigorta poliçesi sahibine poliçede yer alan esaslar dahilinde yapılmaktadır. Poliçede muafiyetle ilgili bir hüküm varsa -ki genellikle hasarın %10'u kadardır- tazminat bu orana isabet eden hasar miktarı düşülmek suretiyle yapılır. Tazminat için olayı takip eden 30 gün içinde sigortalı ya direkt olarak veya sigorta şirketi vasıtasıyla Kurum'a müracaat eder.

Kurum, devraldığı rizikoların bir kısmını reasürans yoluyla retrosede etmektedir.

Fransa

Birçok doğal rizikoya açık olan Fransa, bazı kötü deneyimlerden sonra ve Fransız Anayasası'nın özü olan "herkese eşitlik ve dayanışma ilkesinden hareketle 13.7.1982 tarihli Yasa ile zorunlu "Afet Sigortası Siste-

mi"ni (Catastrophe Insurance System) tesis etmiştir. Fransa'da mal sigortası satın alan her sigortalı otomatik olarak sistemden yararlanabilmektedir. Sistem Fransa ulusal sınırları içindeki özel ve tüzel kişilere ait motorlu araçlar da dahil menkul ve gayrimenkullere yangın, sel, toprak kayması ve çökmesi, kuraklık, çığ, deprem, deniz deprem dalgaları, fırtına, dolu, kar yoğunluğu, don olayları nedeniyle meydana gelecek doğrudan maddî zararlar ile bunları takiben ortaya çıkan kâr kayıplarını tazmin etmek üzere teminat altına almaktadır.

Fransa'da satılan her mal sigorta poliçesi primi üzerinden Hükümet'çe tesbit edilmiş oranda (Mal sigortalarında %9, Araba sigortalarında ya Yangın ve Hırsızlık primleri toplamının %6'sı veya maddî zararın %0.50'si) ek bir prim "sistem" adına sigortalıdan zorunlu olarak tahsil edilmektedir.

Sistem'de her bir poliçe ve her bir olay (Araba sigortalarında her bir araç) itibariyle zorunlu olarak muafiyet uygulanmaktadır. Sigorta poliçesi muafiyetsiz olsa dahi, bu Sistem'de muafiyet uygulaması zorunludur. (Ana poliçede daha yüksek muafiyetler yoksa, Sivil rizikolarda 1.500 FF, Endüstri rizikolarında her bir tesis veya her bir olay için doğrudan hasarın %10'u ve

asgari 4.500 FF, Kâr Kaybı 3 işgünü ve asgari 4.500 FF.)

Sistem'den tazminat ödenebilmesi için meydana gelen olayın;

- Bakanlıklararası bir kararname ile "doğal afet" olarak ilan edilmiş olması (-ki bu husus tazminat taleplerinin kontrolü amacını taşımaktadır. Bakanlıklararası Komisyon gönderilen hasar taleplerinin genellikle %25'ini geri çevirmektedir),
- Sistem kapsamındaki bir rizikodan kaynaklanmış olması,
- Kapsama dahil rizikonun bir sigorta poliçesine teminat altına alınmış olması,
- Sistem için tesbit edilmiş bulunan ek primin ödenmiş olması,
- Uğranılan maddî zararın direkt olarak meydana gelmiş olması gereklidir.

Doğal afet nedeniyle maruz kalınacak tehlikenin (exposure) çok yüksek olması dünya reasürans piyasalarından bir korunma temin etmeyi oldukça zorlaştıracığı düşüncesiyle Sistem devlet güvencesine sahip bir reasürans şirketi olan "Caisse Centrale de Reassurance (CCR)" Şirketi'nin yönetimine verilmiş ve CCR bu Sistem'e devir yapan sigorta şirketlerine reasürans teminatı vermekle yetkili kılınmıştır. Bu şirkete devir yapma zorunluluğu

olmamasına rağmen sigorta şirketlerinin tümü %40 ile %90 arasında değişen oranlarda CCR'ye iş devretmektedirler (31.12.1994 itibariyle piyasa ortalama devir oranı %43'tür).

Bu şekilde devredilen işler, hasar fazlası reasüransı ile korunan bir bölüşümlü kotpar tretesi kapsamında toplanmakta, bu sayede CCR piyasayı yakinen izleyebilmektedir.

Sigorta şirketleri, sistem tesis edildiğinde %17 olan saklama paylarını 1994 yılı sonu itibariyle Araba sigortalarında %94'e, Mal sigortalarında ise %54'e çıkarmışlardır. Saklama payları konusunda da CCR devreye girmekte, şirketlere anormal sıklıkta rastlanabilecek bir hasar olasılığına karşı %120, 135, 150, 175 ve %200 hasar oranlı stop loss seçenekleri ile bunların alt sınırlarını koruyan "olay" esaslı hasar fazlası reasüransı sunmaktadır. Tüm bu tretelerde özellikle teknik muafiyet ve %15 kâra iştirak klozları yer almaktadır.

Doğal afetten kaynaklanan bir olay meydana geldiği zaman, öncelikle o ildeki Belediye Başkanlığı bu olayla ilgili tazminat taleplerini toplamakta, Valiliğe göndermekte, Valilik de olayın şekli, hacmi, olay meydana geldiği günlerdeki hava durumu raporları, olaydan etkilenen bölgeler ve bunları gösteren bir

harita ile polis, itfaiye ve jandarma raporlarını içeren bir dosya hazırlamakta ve Bakanlıklararası (Sigorta, Finans ve İskân İşleri) Komisyon'a göndermektedir. Olayı bütün detayları ile inceleyen bu Komisyon uygun gördüğü takdirde olayı "doğal afet" olarak Resmî Gazete kanalıyla ilân etmektedir. Sigorta şirketleri ancak bu ilân yapıldıktan sonra tazminat ödeyebilmektedirler.

Sigortalılar ise tahminî veya kesin maddî zarar miktarını, olayın "doğal afet" olarak ilânını takip eden 10 gün (kâr kaybı için 30 gün) içinde sigorta şirketine bir raporla bildirirler. Hasar raporunu alan sigorta şirketi bu tarihi takip eden 3 ay içinde tazminatı ödemek zorundadır; aksi takdirde, geçerli bir neden gösteremedikçe, hasar meblağı yasal oranlarda faiz kazanır.

Bu arada önemle üzerinde durulması gereken husus, bu sistem kapsamındaki işlerin yarattığı tehlikeyi (exposure) önleme konusunda yapılmakta olan çalışmalar olmaktadır. Bunlar gerçekleştiğinde sigorta şirketleri yüksek risk taşıyan bölgelerdeki talepleri reddedebilecek, orta derecede riskli ve diğer bölgeler için bazı tedbirler uygulayabileceklerdir. Bu arada sigortalıları teminatsız bırakmamak için fiyatlandırma büroları devreye girebilecek ve en az üç şirketten teminat alamamış

sigortalılar için sıkı emniyet tedbirleriyle (daha yüksek muafiyetler gibi) teminat bulabileceklerdir.

Sistemin tesisinden 1994 yılı sonuna kadarki primler toplamı 8.8 milyar Dolar, afet hasarları, masraflar, komisyon ve reasürans maliyetleri toplamı 7.8 milyar Dolar olmuştur (31.12.1994 itibariyle). Ancak, başarılı olduğu tartışılmaz bu göstergeler çok büyük çapta bir afeti karşılamaya yetecek bir "equalization" rezerv tesisine halen olanak verememiştir.

Ancak, 12 senelik uygulama neticesinde endişe uyandıran bir kaç nokta söz konusudur. Sistemin zorunlu oluşu, asla kendiliklerinden sigorta almayacak olanları sisteme kazandırmakla birlikte, rizikolara daha çok ve daha az maruz olanlar arasında eşitsizlik yaratmakta, bu hususun "çok riziko çok prim" ve "az riziko az prim" şeklinde özetlenebilecek bir formülle telâfisi ise "dayanışma ve eşitlik ilkesi"ne ters düşmektedir.

Candan EVREN

Yabancı Basından HABERLER

Otomatik Para Çekme Makineleriyle İlgili Suçlar

Amerika Birleşik Devletleri'nde Otomatik Para Makineleri'nin (ATM = Automatic Teller Machine) son on yıl içerisindeki kullanılma hacmi, yılda 2.4 milyar işlemden 7.7 milyar işleme ulaşarak üç kattan fazla artış göstermiştir. ATM kullanımını yaygınlaştıkça bunlara ilişkin suçlar da aynı oranda artmaktadır. ATM makinelerinin kartları, esas itibariyle, banka müşterilerini, banka güvenliğinin hiç olmadığı veya çok az olduğu iş saatleri dışında kendi başlarına işlem yapmaya yönelmektedir.

Bankaların faaliyet göster-

diği bina sahipleri ve buraları sigortalayan şirketler, ATM suçlarının şiddete dayalı diğer suçlarla karşılaştırıldığında nispeten az olmasından dolayı şanslı sayılmalıdırlar. Örneğin New York Şehir Polis Departmanı'nın 1992 yılı istatistiklerine göre ATM suçları, tüm şiddete dayalı suçlar içerisinde %0.5'lik bir paya sahip olmaktadır. Yine aynı yıl itibariyle Los Angeles'da meydana gelen 29.500 soygun olayının sadece 152'si ATM suçlarıyla ilgili olmaktadır.

Banka İdare Enstitüsü ve Amerikan Bankacıları Birliği'nin 1987 ve 1989 yılları

itibariyle yapmış oldukları araştırmalar da, ATM ile ilgili polis tarafından yapılmış suç istatistiklerini destekler yönde sonuçlar bulmuş, örneğin tüm saldırı olayları içerisinde ATM müşterilerine yönelik olanı, her 3.5 milyon işlem başına sadece bir saldırı gibi son derece düşük bir oranda kalmıştır. Ancak, Kaliforniya, Teksas, New York ve Wiskonsin eyaletlerinde yapılan yerel piyasa araştırmaları göstermektedir ki, ATM müşterilerine yönelik saldırılar bazı bölgelerde bir milyon işlem başına bir saldırı gibi nispeten yüksek bir oranda gerçekleş-

mektedir.

Birleşik Devletler Mahkemeleri, geçmiş yıllarda iş sahiplerine, müşterilerine yönelik ani saldırıları öngörmek ve onları, bu saldırılardan koruma amacıyla özel tedbir almak gibi bir görev yüklememişti. İş sahiplerinin yapmaları gereken, bu tehlikeleri öngörmek konusunda makul bir özen göstermek ve daha sonra müşterilerini bu tehlikelerin varlığı konusunda uyarmak idi.

Son zamanlarda bazı mahkemeler bina sorumluluğunun konusunu genişletmişler ve belirli şartlar altında, müşterileri üçüncü şahıslardan gelebilecek saldırılara karşı korumak amacıyla iş sahiplerine yeni görevler yüklemişlerdir. “İleriyi görüş yeteneğinin kanıtı” (Evidence of Foreseeability) olarak adlandırılabilir bu yeni yasal ölçüye göre bankalar da dahil olmak üzere tüm işyerleri güvenlik sorunlarını önceden görmek ve müşterilerinin zarar görmelerini önlemek amacıyla uygun tedbirler almak zorundadırlar.

Kaliforniya Yüksek Mahkemesi, 1985 yılında “Isaacs ile Huntington Memorial Hospital” arasındaki dava dolayısıyla vermiş olduğu kararda “mahkemeler geçmişteki benzer olayları bir faktör olarak incelemeye devam etmeli, bunun yanısıra diğer etkenlerin ağırlığını da hesaba katmalıdır” şeklinde bir görüş

ileri sürmüştür. Komşu binalarda ikamet edenlerin karakter ve sicilleri, binaya giriş kolaylığı, binanın genel durumu (ıssız park yeri gibi), daha önce meydana gelmiş ancak farklı nitelikteki olaylar, Isaacs (davanın taraflarından biri) tarafından öne sürülmüş fikirlerdir. Diğer mahkemeler ise geçmişte meydana gelmiş, bina ve çevresine yönelik şiddet eylemleri, suç istatistikleri, şikâyetler, gazete haberleri, polisle işbirliği ve normal iş saatleri ile ilgili bilgileri gözönüne almaktadır.

Kaliforniya, Nevada, Georgia ve Oregon Eyaletleri, ATM'lerin güvenliği ile ilgili asgari yasal düzenlemeleri yaparak yürürlüğe koymuşlardır ve diğer eyaletler ise halihazırda güvenlikle ilgili yasal düzenlemeleri gözden geçirmektedirler. Genel olarak tüm eyaletlerdeki yasalar, makinenin karşından, değişik uzaklıklardan ve kullanıcılara tahsis edilen otopark alanlarının ay-

dınlatılmasıyla ilgili teknik bazı standartlar getirmektedir. Bunun yanısıra, bu konudaki yasalar, bankalara, makinelerin en yakın cadde veya yaya yolundan çok iyi bir şekilde görülebilmelerini sağlayacak şekilde yerleştirilmelerini bir zorunluluk olarak getirmektedir. Bankalar, yine yasalar gereği, müşterilerine güvenlikle ilgili ve yakın çevrede polise yansımış, şiddete dayalı suçlar hakkındaki bilgileri sağlamak zorundadırlar.

New York, ATM'lerle ilgili yasalar arasında en pahalı ve katı kuralları içeren bir yasayı yürürlüğe koymuştur. Buna göre, ATM'lere sahip, işleten veya kontrol eden herhangi bir malî kuruluş asgari bazı kuralları yerine getirmek zorundadır. Örneğin, ATM'leri aydınlatan son derece parlak ışıklar, gözetleme kameraları ve kullanıcının arkasını görmesini sağlayan aynalar yasaya göre artık bir zorunluluk olmaktadır. ATM'nin kapalı

bir yere yerleştirilmesi halinde makinenin etrafı, içerideki müşterinin rahatlıkla görülmesini sağlayacak şekilde cam duvarlarla çevrili olmalıdır. Asansörlerde olduğu gibi her köşeyi görebilme imkânı veren dışbükey aynaların yerleştirilmesinin yanısıra muhtemel soyguncuyu, gözetleme kameralarının varlığı konusunda, müşterileri ise gerekli tedbirleri alması konusunda uyarıcı sinyal ışıkları yasal bir zorunluluk haline getirilmiştir.

New York'un ATM güvenliği ile ilgili kanununun gereğini yerine getirmek bankalar için oldukça pahalıya mal olmaktadır. Chase Manhattan Bank'ın ATM başına harcadığı para ortalama olarak 20.000 \$'a, Chemical Bank'ın ise 17.000 \$'a yükselmiştir.

Geleneksel olarak, bugüne kadar Amerika Birleşik Devletleri'nde bina sorumlulukları, Ticarî Genel Sorumluluk Poliçeleri (Commercial General Liability) dolayısıyla teminat altına alınmaktadır ve bu poliçeler, hemen tüm kuruluşların karşılaşılabileceği sorumluluklara karşı geniş bir teminat sağlamaktadır.

A.B.D. sigorta şirketleri ATM'lerin yerleştirilmesi ve işletimi ile ilgili olarak bankaların uymak zorunda olduğu belirli standartlara yönelik şartları henüz poliçe teminatına dahil etmemişlerdir. Bu gecikme, ATM'lerle ilgili suçların nispeten çok az sayıda

olması veya ATM güvenliği ile ilgili tavsiye edilen tedbirler listesinin daha önce Amerikan Bankacıları Birliği tarafından yayınlanmış olması ile açıklanabilir. Amerikan sigorta şirketleri bu tavsiye edilen tedbirler listesini yeterli görüp, poliçeye ilâve bir şart getirme gereği duymamış olabilirler. Üçüncü bir ihtimal ise, Eyalet tarafından öngörülen güvenlik kurallarının sigorta şirketlerine bir güven vermiş olduğu şeklindedir.

ATM güvenliği ile ilgili şartların Ticarî Genel Sorumluluk Poliçesi teminatına dahil edilmemesine ilişkin diğer bir neden ise poliçe şartlarından herhangi birinin ihlâl edilmesinin teminatı geçersiz kılıyor olmasıdır. Bu durum, poliçe teminatı satın alınan işlevini daha ilk anda bir hayli azaltmaktadır. Halbuki, önerilmiş veya zorunlu tutulmuş güvenlik tedbirlerine aykırı hareket etmek, poliçe teminatını geçersiz kılmamakta, en kötü ihtimalle, hasardan sigortalı sorumlu tutulmakta ve sigorta şirketi, ticarî poliçenin limitlerine kadar üçüncü şahıslara ödeme yapmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nde, kural olarak, sigortalının kasıtlı olarak bir hareket yapması veya yapmaması, bir zarar ya da hasara yol açmış olsa dahi, bu zarar veya hasar doğrudan doğruya amaçlanmadığı sürece sorumluluk poliçesinden faydalanma hakkına

halel getirmez. Bu hasar ya da zarar, sigortalı açısından beklenmedik veya buna niyet edilmemiş olduğu takdirde, ki sigortalı bir hukuk mahkemesi tarafından kusurlu bulunsa dahi, hasarın veya zararın meydana gelişi kaza sonucu olarak düşünülecek ve olay, sorumluluk poliçesinin kapsamı dahilinde değerlendirilecektir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde sigorta şirketleri, poliçede bulunan taahhütlerin, ATM güvenliği ile ilgili kurallara uyulmasını sağlayabilecek işlevde olduğuna inanılmakta ve bu nedenle bazı underwriting kontroller uygulayarak hasar ihtimalini asgariye indirmeye çalışmaktadırlar. Bu underwriting kontrol, bir çok tedbiri içermektedir.

Sigorta şirketleri, ATM sorumluluk poliçesi satmak için sigortalılarına yangın, otomobil ve işçi tazminatı gibi ilgili branşlarda kendi şirketlerine sigorta yaptırılmalarını bir ön şart olarak ileri sürmektedirler. Bir çok sigorta şirketi ATM sorumluluk poliçesini hatıra işi (accomodation business) olarak görmekte, yanında başka sigorta işleri olmadıkça ATM sorumluluk poliçesini satmak için uğraşmamaktadırlar.

Diğer bir tedbir ise, karşılaşılabilecek hasarla orantılı ve uygun prim uygulamak veya bazı durumlarda hiç teminat vermemektir. Poliçe

teklif formları, genellikle, ATM'nin bulunduğu bölge, polis koruması, geçmiş hasar durumu, koruyucu cihazlar ve risk dağılımı ile ilgili bilgileri içermektedir. Sigortalı bankaya ait ATM'lerin tamamı veya çoğu suç oranının yüksek, polis korumasının en az olduğu bölgelerde ise sigorta şirketinin uygulayacağı fiyat kesinlikle yüksek olmalıdır. Bunun yanı sıra, sigortalı banka uygun ve yeterli emniyet tedbirleri almadığı takdirde, sigorta şirketi uygulayacağı primi çok daha yukarı çekebilmektedir. Geçmişteki hasar durumunun kötü olması ve bir veya daha fazla bölge ile ilgili olumsuz raporlar, riskin sigorta şirketi tarafından reddedilmesine neden olabilecektir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde yasal bir sorumluluktan kaynaklanan hasarlarda hesaplanabilir bir sınır sözkonusu değildir. Bankalar da dahil olmak üzere ticarî şirketler, sigorta şirketinin tek bir risk itibarıyla kendi üzerinde tutabileceği miktarın çok üzerinde limitler içeren teminatlar satın almak istegindedirler. Ticarî suçlarla ilgili teminat veren sigorta şirketleri, bankaların herhangi bir olay durumunda çok yüksek tazminatlar ödeme ihtimalini gözönüne alarak uygun reasürans temin etme yoluna gitmektedirler.

Diğer etkili bir underwriting yöntemi ise poliçeye muafiyet veya koasürans klozları uygu-

lamaktır. Bu klozlar, maliyetleri azalttığı ve hasar kontrol imkânı verdiği için A.B.D. mal sigortaları piyasasında yaygın olarak kullanılmaktadır. Sorumluluk sigortalarında ise, üçüncü şahıs hasarlarını ödedikten sonra dönüp sigortalıdan tazmin etme durumu ve ilk anda önemsiz gibi görünüp daha sonra büyüyecek hasarların sigorta şirketine bildiriminde gösterilen ilgisizlik nedeniyle muafiyet ve koasürans klozları nadiren kullanılmaktadır. Ancak, bu klozların gerek underwriting gerek maliyet azaltmadaki önemi bir çok sigorta şirketinin bu geleneksel uygulamayı yeniden düşünmesine neden olacaktır. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki bir çok sigorta şirketi bu klozları, meslekî sorumluluk, yönetici ve çalışanların sorumluluğu, ATM sorumluluğu gibi bazı özel sorumluluk sigortalarında kullanmaktadırlar. Bu sigortalarda muafiyet klozu uygulandığı takdirde muafiyet miktarı, hasar kontrolünü teşvik etmesi açısından yüksek tutulmakta, sigortalı ise, hasarın büyüklüğü ne olursa olsun sigorta şirketine bildirimde bulunmak yükümlülüğündedir.

ATM soygunlarının bugüne kadar az meydana gelmesi bir kenara, bina sahiplerine karşı açılan yüksek tazminatlı hukuk davalarının sayısı toplumda artan suç oranlarına paralel bir artış gösterme eğilimindedir.

Amerika Duruşma Avukatları Birliği, 1992 yılında ATM saldırıları dolayısıyla açılan davalardaki artış oranının, en fazla artış gösteren beş dava konusu içerisinde yer aldığını belirterek bu görüşü desteklemektedir. Makul ve önceden tahmin edilebilecek tehlikeleri öngörmeye gösterilecek bir başarısızlık son derece maliyetli olabilecektir. 1983-1992 yılları arasında, şiddete dayalı suçlar nedeniyle meydana gelen hasar ortalaması 600.000 \$'dan fazladır ve jüri dava başına ortalama 1.3 milyon \$'lık tazminat kararı vermiştir. ATM suçları artmaya devam ettiği takdirde, ki kesin olarak artacaktır, sigorta şirketleri banka binalarının sorumluluğuna ilişkin teminatlarını yeniden gözden geçirme durumunda kalabileceklerdir.

CII JOURNAL
Eylül 1995

Katastrofik Olayların Maliyeti

Ocak ayının ikinci yarısında New York'da gerek sigorta endüstrisi içinden gerekse dışından kişilerce endüstriyle ilgili bir çok sorun tartışılırken katastrofik olaylar bu tartışmaların odak merkezini oluşturmuştur. Son senelerde sigortacıların bilânçolarında bu olaylar nedeniyle gittikçe artan bir şekilde meydana gelen zararlar gözönüne alındığında bu pek de şaşırtıcı olmamaktadır.

Sigorta Hizmetleri Bürosu (Insurance Services Office-ISO)'nun son olarak katastrofik olaylar üzerine yaptığı araştırmanın sonuçları da endüstrinin sınırlarını yatıştırarak nitelikte değildir.

ISO üst düzey yetkililerinden M. Fusco'nun bu Kurum'un son toplantısında belirttiği gibi, "ne yapılırsa yapılsın, çok büyük felâketlerin, düşük frekanslı olmakla birlikte şiddeti yüksek olayların meydana getirdiği hasarları karşılamak durumunda kalmanın, endüstrinin sermaye yapısı için bir tehdit oluşturduğu gerçeğinden kaçmak imkânsızdır".

Gerçekten, A.B.D. sigorta kapasitesinin %25'ini temsil eden 80 sigorta grubundan elde edilen bilgileri esas alan ISO sonuçları gözönüne alındığında, durumun son derece hafife

alındığı ortaya çıkmaktadır.

Bu sonuçlara göre, 100 milyar \$'lık katastrofik bir olayın meydana gelmesi halinde, bu 80 sigorta şirketi içerisinde her 15'den biri ilâ her ikisinden biri müflis duruma düşebilecek, "tüm kaynakların kullanılması"ndan sonra dahi ödenmeyen hasarların yekûnu 8 ilâ 210 milyar \$ arasında bir meblağ olabilecektir.

Hesaplara göre, böyle bir katastrofik olayın meydana gelmesi bin senede bir kez beklenmektedir. Ancak, son 7 sene içinde şimdiye kadarki en masraflı 4 senenin yaşanmış olması bu hesapların güvenilirliğinden endişe duyanları haklı çıkarabileceği gibi, bin senede bir beklenmekte olan olayın da endüstriyi tamamen sarsacağına kesin gözüyle bakılamaz.

Yine aynı hesaplara göre, genel ya da alelade anlamda 30 senede bir tekrarlaması olası bir fırtınanın 25 ilâ 50 milyar \$ arasında sigortalı hasar meydana getirmesi halinde, 80 sigortacıdan 8'inden biri iflâs durumuna gelebilecek ve ödenmeyen hasarlar da 12 milyar \$'a ulaşabilecektir.

M.Fusco'ya göre, bugüne kadarki en pahalı sigortalı hasar olan "Andrew" kasırgası, Homestead yerine Miami'yi etkileseydi, sigortalı hasarlar

40 milyar \$'a ulaşabilecekti. Ve yine, Northridge Depremi San Fransisco şehir merkezinde meydana gelseydi, sigortalı hasarlar Northridge toplamının 2.5 misli fazla, yani 31.25 milyar \$ olabilecekti.

Bu analizlerin sonunda M. Fusco, "katastrofik rizikoları yeterince karşılayabilmek konusunda endüstrinin geleneksel çözüm yollarının yeterli 'surplus' oluşmasına olanak tanımayacağını, mal/kaza sigorta piyasası dışından sermaye girişi ve/veya devletin katılımını sağlamanın olası çözümler olduğunu" ifade etmektedir.

Katastrofik rizikonun finansmanı sorununa çözüm bulma konusunda şüphesiz gerek özel gerekse kamu sektöründe önemli çalışmalar yapılmaktadır. Halihazırda, Chicago Ticaret Odası'nın katastrofik olayların geleceği ve opsiyonları konusundaki çalışmaları devam etmektedir. New York'da ise, yeni kurulan Katastrofik Riziko Borsası (Catastrophe Risk Exchange) üye şirketlerin birbirleriyle riziko alışverişinde bulunmak suretiyle katastrofik "exposure"larını azaltabildikleri bir piyasa olarak faaliyet göstermeyi amaçlamaktadır.

Aynı Forum çerçevesindeki bir panelde, bu alanda iki

öncü şirket olan “Guy Carpenter” ve “Centre Financial Products” üst düzey yöneticileri, çağrılarına yanıt verebilecek sermaye piyasalarının potansiyel güçlerini tartışmışlardır. Her iki kuruluşun yöneticileri bu alandaki gelişmelerle çok yakından ilgilidirler.

Guy Carpenter Şirketi, katastrofik riziko maliyetlerinin yüksek seviyelere çıkmasının yarattığı tehlikeleri yumuşatmak üzere riziko devrine müsait ve malî özelliklere sahip yeni reasürans ürünleri geliştirme gereksinimi konusunu epeydir incelemekte ve bu ürünleri geliştirmek ve bir katastrofik riziko yatırım endeksi gibi yeni bir uygulamayı başlatmak üzerinde çalışmaktadır.

R.Sandor da, Center Financial Products’daki işini “sigortacılık ile sermaye piyasaları arasındaki kopukluğu giderecek ürünlerin geliştirilmesi üzerine çalışmalar” olarak ifade etmiştir.

Sigorta endüstrisinin üstlenmekten kaçındığı bir rizikoyu sermaye piyasalarının neden kabul etmek isteyeceği sorusuna yanıt aradıklarını söyleyen B. Murphy (Guy Carpenter genel müdürü), katastrofik rizikoya yapılacak yatırımın gerçek bir getiriye sahip olduğunu, bu yoldan para kazanılabileceğini, sigorta rizikosunun bir aktif sınıfı olarak kabul edilebileceğini,

bu rizikonun sermaye piyasalarının diğer unsurlarıyla bir ilişkisinin bulunmadığını, yatırımcıların bu sayede (sigorta rizikosunu devralmak) portföylerini çeşitlendirebileceklerini ve bu çeşitlendirme sayesinde de riski azaltarak kazançlarını artırabileceklerini ileri sürmektedir.

R. Sandor da, yatırımcıların piyasa potansiyelleri konusunda aynı görüşü paylaştıklarını ifadeyle, sermaye piyasalarının yeni yatırım alanları geliştirmek zorunda olduklarını, sigortacılığın ise yatırımcılar tarafından 5 ilâ 10 milyar \$’lık bir yatırım karşılığında belirli bir kazanç elde edilebilecek bir piyasa olarak düşünüldüğünü belirtmiştir.

Sigorta endüstrisinin sermaye piyasalarıyla süratle bağlantı kurma fikrine katılmayan panelistlerden biri, katastrofik “exposure”larla baş etmek üzere nihai olarak devlet (A.B.D.) desteğiyle çalışacak ulusal bir sigorta pool’ü tesis etme çalışmalarını yürüten ve sigortacılardan oluşan bir kuruluş olan “Natural Disaster Coalition” (Doğal Afet Koalisyonu) üst düzey yöneticisi J. Weber, endüstriye sermaye sağlamak için sermaye piyasalarının ne derece istekli veya yetenekli oldukları konusunda gerçek ile söylenmeler arasında çok büyük bir fark bulunduğunu, bu piyasaların kazanmayı düşündükleri

paranın katastrofik sigorta primi üzerinden alınabilecek olanı fazlasıyla aşabileceğini ileri sürmekte ve sigortacıların “sigorta için aktüeryal açıdan kâr bırakan bir fiyat talep edemezken, %30-40 oranlarında bir ödemeyi nasıl yapabileceklerini” sorgulamaktadır.

Panelistler arasında büyük bir yankı uyandıran bu görüş karşısında R. Sandor, “eğer kazançlar çok az ise endüstrinin batması lâzım” diyerek, sermaye piyasalarının katastrofik rizikoyu finanse etmeye başlamasının 10 ilâ 20 sene sürecek bir işlem olduğunu, bunun birdenbire değil, yavaş yavaş başlatılması gerektiğini ileri sürmüştür.

Birbirini takip eden 50 sene içerisindeki bir olaylar dizisinin yaşanması halinde sermaye piyasalarının muhtemel reaksiyonları konusuna gelindiğinde, Guy Carpenter Şirketi’nden B. Murphy, konuyu piyasaya girmek için tam fırsat olarak değerlendirerek, 100 milyar \$’lık katastrofik bir olayda sigorta kapasitesinin hemen hemen yokolacağını, kalan kapasitenin de fevkalâde pahalı hale geleceğini, bunun da piyasanın yürümesini sağlayacak bir nimet, mükemmel bir yol olduğunu iddia etmiştir.

R. Sandor da, sayılara bir göz atmayı önererek, Andrew Kasırgası’ndan sonra Bermuda’da 10-12 yeni reasürans şirketinin kurulduğunu, verilere göre sermaye piyasalarının

bir gereksinim olduğunda devreye girdiğini, sermayenin kazancın yüksek olduğu sektörlere aktığını ve yeni katastrofik riziko ürünlerine ait getirilerin yüksek olacağını ileri sürmüş ve sigorta endüstrisinin, Bermuda reasürörlerinin alenen örnek teşkil ettiği "equity (hisse senetleri)", özel ve kamu sektörleri arasında riziko alışverişine olanak veren ve organize bir piyasa olan "tahvil" ve, bir bölgeyle diğerinin veya bir sigortalı riskle bir faiz nisbeti riskinin ya da sigortalı risk ile bir "equity" riskinin el değiştirebildiği "değiş tokuş" ya da "gelecek ve opsiyonlar" gibi çeşitli malî enstrümanlarla sermaye piyasalarının ilgisini çekebileceğini anlatmıştır.

B. Murphy, getirilerin sermaye piyasalarının ilgisini çekme konusunda ne derece etkili olduğunu ortaya koyan Şirketine ait bir çalışmadan bahisle, muhtemel kazancın cazibesini vurgulamış ve yüksek dereceli katastrofik rizikonun hemen hemen yüksek değerli tahvillere (corporate bonds) eşit değerde olduğu görüşünü savunmuştur.

Ancak J. Weber, bu sistemin kusursuz bir piyasa olmadığını, hattâ piyasa tanımına yakın dahi bulunmadığını tekrarlayarak dikkatli olunmasını önermiş, yetersiz fiyat sorununun ana sorun olarak kabul görmemesi halinde sermayenin endüstri içine çekil-

mesinin mümkün olamayacağını, sermaye piyasasının ilgilendiği paranın getirisi gözönüne alındığı takdirde, piyasanın kurallarıyla hiç ilgisi olmayan ve yetersiz fiyatlandırılan bir ürün'ün tartışılmakta olduğunu vurgulamıştır.

Tüm panelistler, yine de, katastrofik rizikonun finansmanı için eninde sonunda sermaye piyasalarının sigorta sektörüne çekilmesi gerektiği konusunda birleşmişlerdir. Sorun, bunun ne zaman mümkün olabileceği ve sektörün bugünkü oyuncularından kaçının bunu görmeyi başarabileceğidir.

INSURANCE DAY
24.1.1996

Bilgi Edinim Yarışı

Swiss Re üst düzey yöneticilerinden Lukas Mühlemann, 31. Uluslararası Sigorta Kurumları Semineri'nde devamlı bilgi edinme ile eski bilgilerle yetinme arasında çok önemli bir fark olduğunu vurgulayarak, piyasaların sigorta kuruluşları ve yöneticilerinden beklemekte oldukları hususları aşağıda özetlemektedir.

Modern yöneticilerin, mutlaka "bilgi edinen" ve "bu bilgileri öğreten" kişiler

olmalarını, ancak bu sayede kuruluşlarındaki bilgi edinim hareketini geliştirebileceklerini söyleyen L. Mühlemann, bu konuda takip edilecek yolları şöyle sıralamaktadır:

- Anahtar noktadakilere, yeni sorunlarla başedebilme yeteneklerini geliştirmek için devamlı olarak bir yarışa yöneltilmelidir.

- Yöneticilere, meslek yaşamlarının başlarından itibaren çalıştıkları kuruluşun değişik bölümlerinde çalışma olanağı verilmelidir.

- Hedefler, yönetimin icraatını tam olarak yansıtabilecek şekilde sarih olmalıdır.

- Yürütülmekte olan gelişmeler devamlı olarak gözden geçirilmeli, değişkenlikler (mobility) geliştirilmelidir.

- Genç yöneticilere daha küçük çapta tatbikî (on-the-job) görevler ve kapsamlı ödevler verilmelidir.

- Kuruluş her türlü anlaşmazlıkta tarafsız davranmalıdır.

- Genç yöneticiler üzerinde kurumun kendileriyle bizzat ilgilendiği hissi yaratılmalıdır.

- Pratik (pragmatik), uyanık (müteşebbis) ve bütünüün menfaati için davranan herkesin hata yapmasına müsamaha gösterilmelidir.

DYP REINSURANCE
MARKET REPORT
6.9.1995

İ N D E K S

(S a y ı 11 - 20)

SİGORTA VE REASÜRANS

Azami İyiniyet Prensibi	Sayı 11, sayfa: 4-6
Türk Sigorta Sektöründe Eğitimin Yeri	Sayı 11, sayfa: 10-13
Sigortacılıkta Halkla İlişkilerin Önemi	Sayı 11, sayfa: 20
Reasürörlerin Hasar Ödemelerinde Sigorta Şirketlerini Takip Etmeleri	
Prensibi Hâlâ Geçerliliğini Korumakta	Sayı 11, sayfa: 21-24
Bir Yenilemenin Ardından	Sayı 12, sayfa: 4
15.9.1993 Tarih ve 510 Sayılı KHK ile Değişik 7397 Sayılı Sigorta	
Murakabe Kanunu'nun Prim Tahsili ve Sigorta Sözleşmesine İlişkin	
Hükümlerine Dair Düşünceler	Sayı 12, sayfa: 5-7
Katastrofik Kapasite Artışı Fiyat Kıırma Dönemini Başlatabilir	Sayı 12, sayfa: 19-20
Kriz ve Poliçe Değerleri	Sayı 13, sayfa: 9
Reasürans Piyasaları	Sayı 13, sayfa: 10-17
Sigorta Sektöründe Eğitim Çalışmaları Üzerine Bir Öneri	Sayı 13, sayfa: 18-19
Standard & Poor's Bermuda Reasürans Piyasası Konusunda	
Uyarıda Bulunmakta	Sayı 13, sayfa: 22-23
Serbest Tarifeye Geçişin Sigorta Sektörüne Etkileri	Sayı 14, sayfa: 4-11
Politik ve Ticari Riskler	Sayı 15, sayfa: 11-13
Sigortacılıkta Sahtekârlığa Karşı Mücadele	Sayı 15, sayfa: 16-18
Reasürör Güvenilirliğinin Finansal Açıdan Değerlendirilmesi	Sayı 15, sayfa: 18-23
Sigortacılıkta Yeniden Yapılanma	Sayı 16, sayfa: 4-6
1995 ve Sigortacılığın Bugünü	Sayı 16, sayfa: 7-8
Bankacılık ve Sigortacılık Sektörleri Arasındaki Rekabet Koşulları	
Üzerine Bir Çalışma	Sayı 16, sayfa: 18-27
Vietnam'da Devlet Reasürans Şirketi Kuruluyor	Sayı 16, sayfa: 28
Katastrofik Rizikolar İçin Reasürans Teminatı	Sayı 17, sayfa: 8-12
Bankaların Sigortacılığı	Sayı 17, sayfa: 13
Sorumluluğun ve Sigortalıların Sınırları	Sayı 17, sayfa: 25-27
Sigortacılığımız Nereye Koşuyor?	Sayı 18, sayfa: 8-10
Lloyd's'un Yeniden Yapılanma Planı	Sayı 18, sayfa: 14-17
Finansal Reasürans Piyasası Gelişiyor	Sayı 18, sayfa: 18-24
Lloyd's Planı Hakkındaki Endişeler	Sayı 18, sayfa: 25-26
Uluslararası Reasüransa Olan Talebi Etkileyen Faktörler ve	
Dünya Reasürans Piyasaları	Sayı 19, sayfa: 19-25
Sigortacılıkta Sahte Hasarların Kontrolü	Sayı 19, sayfa: 26-27
Riziko Yöneticileri, Sigortacılar ve Reasürörler Birbirlerini	
Nasıl Tamamlıyorlar?	Sayı 19, sayfa: 28
Katastrofik Olaylara İlişkin Yabancı Uygulamalar	Sayı 20, sayfa: 11-14
Katastrofik Olayların Maliyeti	Sayı 20, sayfa: 19-21

YANGIN SİGORTALARI

Kuzeybatı Amerika Kundakçılıkta Yüksek Teknoloji İle Savaşıyor	Sayı 11, sayfa: 14-19
Kundakçıların Psikolojisi	Sayı 12, sayfa: 14-17
Doğal Felâketler	Sayı 12, sayfa: 20-23
Inergen Kullanımı İle Yangından Korunma	Sayı 12, sayfa: 23-24
Halon'a Alternatif Çevreye Dost Yangın Söndürme Gazları	Sayı 13, sayfa: 20-21
Doğal Felâketlerin Son 25 Yılı	Sayı 14, sayfa: 18-22
Kaliforniya'da Bir Başka Deprem	Sayı 14, sayfa: 23-24
Deprem Sigortaları ve Deprem Riskini Hafifletecek Öneriler	Sayı 17, sayfa: 4-7
Hollanda'da Verilen Doğal Felâket Teminatı	Sayı 17, sayfa: 28
İstanbul Sel Hasarı	Sayı 19, sayfa: 16-18

KAZA SİGORTALARI

Karayolları Trafik Kanunu Mecburi Mali Sorumluluk Sigortası	Sayı 12, sayfa: 8-13
Optimal Enflasyon Klozu Uygulaması	Sayı 13, sayfa: 5-8
Çevre Kirliliği	Sayı 14, sayfa: 12-17
Fransız Sigortacılarının Trafik Güvenliğine Olan Katkıları	Sayı 18, sayfa: 27-28
Otomatik Para Çekme Makineleriyle İlgili Suçlar	Sayı 20, sayfa: 15-18

NAKLIYAT SİGORTALARI

Nakliyat-Yük Sigortacılığının BDT'nda Karşılaştığı Sorunlar	Sayı 11, sayfa: 7-9
Nakliyat-Tekne Sigortalarındaki Yeni Yükümlülükler	Sayı 12, sayfa: 18
Gemi Sahipleri İçin Kirlenme Hasarları Giderek Artmakta	Sayı 13, sayfa: 24
Deniz Yoluyla Petrol Taşımacılığı Açısından İstanbul ve Çanakkale Boğazlarının Durumu	Sayı 15, sayfa: 4-7
Denizde Petrol Kirliliği	Sayı 15, sayfa: 8
Karada Savaş Teminatı	Sayı 15, sayfa: 15-16
İngiliz Enstitü Yük Klozları	Sayı 16, sayfa: 9-17
İngiliz Enstitü Yük Klozları B-C	Sayı 17, sayfa: 22-24
Yeni ITCH Taslağının Getirdikleri	Sayı 18, sayfa: 11-13
1.11.1995 Tarihli Institute Time Clauses Hulls ve Getirdiği Değişiklikler	Sayı 19, sayfa: 4-15

HAYAT VE SAĞLIK SİGORTALARI

Sağlık Sigortası Sistemleri ve Özel Sigortanın Yeri	Sayı 17, sayfa: 14-21
Türkiye'de Hayat Sigortalarına İlişkin Vergilendirme Politikalarının Etkinliği	Sayı 20, sayfa: 3-10

GENEL

Sanat Sigortaları	Sayı 15, sayfa: 9-10
Bilgi Edinim Yarışı	Sayı 20, sayfa: 21

HASARLAR

1993 Yılında Meydana Gelen ve 2.500.000.000 TL'nı Aşan Hasarlar	Sayı 12
1994 Yılında Meydana Gelen ve 6.000.000.000 TL'nı Aşan Hasarlar	Sayı 16
1995 Yılında Meydana Gelen ve 10.000.000.000 TL'nı Aşan Hasarlar	Sayı 20

REASÜRÖR

1995 Yılında Meydana Gelen ve 10.000.000.000 TL'nı Aşan Hasarlar

<u>Brans</u>	<u>Hasar Tarihi</u>	<u>Riziko Adı ve Yeri</u>	<u>Ödenen + Muallâk % 100 Hasar (TL)</u>	
Yangın	28.01.1995	Sun Tekstil - İstanbul	23.714.397.217	
	26.03.1995	İşgen Genel Finansal Kiralama - İstanbul	17.100.000.000	
	27.03.1995	Torunlar Gıda - Balıkesir	18.679.712.500	
	27.06.1995	Petkim Aliağa - İzmir	25.158.487.252	
	09/10.07.1995	İstanbul ve Cıvırı (Seylap)	1.570.530.880.415	
	27.08.1995	" " "	35.000.000.000	
	01.10.1995	Afyon-Dinar ve Cıvırı (Deprem)	19.494.799.588	
	05.10.1995	Site Pasajı - İstanbul	32.199.785.000	
	22.10.1995	İnter Kauçuk - İstanbul	10.503.106.000	
	04.11.1995	İzmir-Antalya ve Cıvırı (Seylap)	784.018.801.900	
	15.11.1995	Arkas Denizcilik - İzmir	10.120.000.000	
	23.11.1995	Kula Mensucat - İzmir	17.098.098.449	
	31.12.1995	Çukurova Çelik - İzmir	62.019.994.947	
	Nakliyat	08.01.1995	Cenk-2 (TK)	19.258.114.880
		01.03.1995	Asena-1 (TK)	22.000.000.000(*)
		01.03.1995	Rıfat (TK)	21.448.502.822
		09.03.1995	Hidrojen Peroksit (E)	13.966.521.073
		19.03.1995	Sac (E)	32.214.525.000(*)
		25.03.1995	Barbaros Oktay (TK)	24.773.133.125
		25.03.1995	Kütük Demir Çelik (E)	US\$ 375.345(*)
06.04.1995		Büyük Reşit Paşa (TK)	13.918.792.500	
05.05.1995		Hakkı Uzunoglu (TK)	35.946.457.399	
05.05.1995		Gres Yağı (E)	11.256.103.000	
24.06.1995		Faruk (TK)	27.000.000.000(*)	
28.06.1995		A.Fahri Engin (TK)	US\$ 225.000(*)	
10.07.1995		Gazete Kağıdı-Baskı Mak. (E)	32.254.992.695	
10.07.1995		Gazete Kağıdı (E)	11.121.019.864	
13.07.1995		29 Ekim (TK)	US\$ 300.000(*)	
09.08.1995		Hacı Emine Ana (TK)	42.160.101.201	
09.08.1995		Abant (TK)	17.400.000.000(*)	
17.08.1995		Nervürlü Demir (E)	12.000.000.000(*)	
31.08.1995		Uzunoglu (TK)	78.861.750.000	
14.09.1995		Kula (TK)	US\$ 300.000(*)	
19.09.1995	Dokuma Tezgâhı (E)	10.500.000.000(*)		
20.09.1995	Cenk (TK)	15.431.941.917		
05.10.1995	Kas (TK)	US\$ 1.450.000(*)		
20.10.1995	Dokuma Makinası (E)	17.001.356.000		
02.11.1995	Örgü Makinası (E)	13.918.792.500(*)		
04.11.1995	Basewint (TK)	30.184.097.000		
04.11.1995	İskenderun (TK)	US\$ 200.000(*)		
11.11.1995	Carmen (TK)	12.000.000.000		
06.12.1995	Duve (E)	10.140.000.000(*)		
25.12.1995	Figen Akat (TK)	US\$ 300.000(*)		
29.12.1995	P. Boru Kaplama Mak. (E)	40.003.519.072(*)		
30.12.1995	Duve (E)	17.160.000.000(*)		
Kaza	25.03.1995	Medsa Maden San. - Yozgat (G.Ferdi)	20.400.000.000	
	01.06.1995	İzmit Bld.Bşk. - İzmit (CAR)	10.000.000.000(*)	
	11.07.1995	Yibitaş Holding - İstanbul (Uçak-Tekne)	US\$ 1.214.891	
			Stg.£ 6.924	
	28.08.1995	Yalova Elyaf - İstanbul (Makina Kırılması)	20.000.000.000(*)	
21.09.1995	DHM İşl.Gn.Md. - Kırıkkale (Uçak-Tekne)	12.500.000.000(*)		
04.12.1995	Dioteks Tekstil - İstanbul (Hırsızlık)	13.030.000.000(*)		

(*) 31.12.1995 itibariyle sadece muallâk hasar tutarları olup herhangi bir ödeme yapılmamıştır.